

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) שנת סג. (ב) עיין רש"י ופודת יוסף, (ג) [קדושין דף לה.], (ד) [שנת כח: קמ.], (ה) [הוריות דף יז:], (ו) פסחים דף קיג:, (ז) [סנהדרין ז: ג] גרסות נ"ג, (ח) סוכה נג., (ט) [שנת קנ"ו. סוכה נג: גדרים סו: חולין קמא.], (י) מגלות ל. (כ) שבת כח., (ל) פסחים ד., (מ) סוטה מב., (נ) ה"ב (נב ע"ב), (ס) לקמן כב., (ע) ע"י ש"ב כא א וכד א ושם כד, (פ) תהלים קלב ה.

תפילין

ליקוטי רש"י

ידבר עמים תחתינו. ישפיל וכל שפלות נחמח [שבת סג. וע"ש בפרש"י]. לתופרן בגידין וכו'. כל פסריהן עשויין גלילין והלכה למשה מסיני הוא תפילין ומנוזות שיהו תפורין צגידין ונספר מורה תלקין נסמכת מכות נספר תורה שמערה נפשתן וכו' [מגילה ח:]. דבי חביבי. מרגוס של דודי רצי חייל אחי אזוי הוה [לעיל ג:]. עד מות הכהן הגדול. שהוא צא להשרות ספינה בישראל ולהאריך ימיהם והרומל צא לסקל את השכינה מ ישראל מקלר את ימי החיים אינו כדאי שיהא לפני כהן גדול. דבר אחר לפי שהיה לו להסן גדול להסתפל שלא תשרע תקלה זו לישראל צמיו [במדבר לה כח]. בשעה שכרה דוד שתיין. ולא ספרה ליה שמשת ימי נראשית נגדלו ואי ספירה ליה שמה נתמלחו עפר או צריות ותרך לחרותן. **קפא תהומא**. לפי התהום למעלה ולא. וילף הנחל מתרגומין וקפא פרולא [מלכים ב' ו']. **מי איכא דידע כו'.** דוד לא היה מורה הלכה צמי רבו אחיותפל והוא היה שם. **אחספא**. מפני שהתם קולל יורד ואינו קף כדי שירד וינזח על הנקב וצאגדת דספר שמואל מפורש שנתלו דוד על פני נקב התהום וכחנז צו שהיה שם מששת ימי נראשית. **צעשות שארם בין איש איש**. אשתו. לזקוק את הסוטה ואם טהורה היא יחא שלום ציניה. שמי שנכתב בקדושה. שכתב צמגילה ימן ה' אוקר וגו' כדכתיב וכתב את האלות האלה וגו' (צמדבר ה) [סוכה גג:]. ימחה על המים. פרשת סוטה יש צה הזכרות הרצה כמותם [חולין קמא:].

תפילין

תורה אור השלם

א) וידבר יי אל יהושע לאמרו: דבר אל בני ישראל לאמר תגו לקבם את ערי המקלט אשר תפרתי אליכם בגד משה: (יהושע ב, אב-ב)

ב) דבר האיש אדני

הארץ אתנו קשות ויחן אתנו במרגלים את הארץ: (בראשית מב, לו - ג) אז נדברו יראי יהוה איש אל רעהו ויקשב יהוה וישמע ויכתב ספר ופרו ורבו לפניו ייראי יהוה וילחשבי שמו: [מלאכי ג, לו - ד] וידבר עמים תחתינו וקאמרים תחת רגלינו: [תהלים מג, ד - ה] ויכתב יהושע את הדברים האלה בספר תורת אלהים ויקח אבן גדולה ויקומה שם תחת האלה אשר במקדש יהוה: [יהושע כד, כו - ז] והיה לק לאות על ירך ולקברו בין עגוד למען תהיה תורת יהוה בפיך כי גיד חוקה הוצאך יהוה ממצרים: [שמות יג, לו - ז] והצילו העדה את הרצח מיד גאל הדם והשיבו אתו העדה אל עיר מקלטו אשר גם שמה וישב בה עד מות הכהן הגדל אשר משח אתו בשמן הקדש: [במדבר לה, כח - ח] כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדל ואחרי מות הכהן הגדל ישוב הרצח אל ארץ אחותו: [במדבר לה, כח - ט] ולא תקחו כפר לגוס אל עיר מקלטו לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן: [במדבר לה, כח - י] בצפור לגוד בדרוד לעוף בן קללת חנם לו כתיב לא תבא: [משלי כד, ב - כ] ואחיתפל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבש את החמור ויקם וילך אל ביתו אל עירו ויצו אל ביתו ויחנק וימת ויקבר בקבר אביו: [שיר יג, כג - ד] ויאמר מה הדבר אשר דבר אליך אל נא תבחר ממני מה יעשה לק אלהים וכה יוסיף אם תבחר ממני דבר מפל הדבר אשר דבר אליך: [שאי ג, יז - ט] ויגר לו שמואל את כל הדברים ולא כחד ממנו ויאמר יהוה הוא הטוב בעיני עשה: [שאי ג, יח - ג] ולא תלבן בניו בדרכיו וישו אחר הפצע וקחו שחר וישו משפט: [שאי ג, יח -

אלו הן הגולין

תפילין

בלשון עזה. צכל יהושע כתיב ויאמר ה' וכלן נאמר וידבר ה' אל יהושע ודיבור לשון עז הוא: מפני שהן שר תורה. אכל שאר חמירות שאמר לא אמר דבר לקיים מלוא הכמותה צמורה חון מנו: ידבר עמים. ינהל עמים תחתינו: מפני ששיהם. שלא הפריעם לאחר

תפילין

שחלקו מיד עד שנאמר לו מפי הקצ"ה: פליגי בה. צפירושא דהאי קרא מה כתב יהושע צס"ת: חד אמר שמנה פסוקים. מוימת שם משה עד סיפא וחד אמר צפרשת ערי מקלט הוא אומר שכתובה צספר יהושע: למען תהיה תורת וגו'. ורישיה דקרא משתעי בתפילין ואיתקש הכל תורה לתפילין: כי איתקש למותר בפוך. דכתיב דהאי קרא צפיך מן המותר צפיך שאין נכתצין על עור צהמה טמאה^[כ]: להצבותיהן. לדבר שאינו כתוב צמורה וצתפילין^[כ] גופייהו לא גמריין ליה אלא מהלכה למשה מסיני לא ילפי' צהיקשא: דבי חביבי. דודי אחי אצל והוא רצי חייל^[כ]: מתני' אחד בהן מושח בשמן המשחה. הם כהנים גדולים שהיו עד יאשיהו: ואחד המרובה בבגדים. הם ששימשו מיאשיהו ואילן שנגזז^[כ] שמן המשחה כדאמרין צהוריות (דף ז') ושזב לא נמשחו כהנים ולא היתה ניכרת כהונה גדולה צהם אלא צריצו צגדים שמשמש צח' צגדים: ואחד שעבר ממישיחותו. שאירע פסול צכ"ג ושימש אחר תחתיו וכשתרפא^[כ] כהן חזר לעזודתו ועצר זה ממשימותו: מחזירין את הרוצח. צמיתתן כמו שנאמר ואחרי מות הכהן הגדול ישזב הרומל: מושח מלחמה. כהן המשות לומר צמלחמה צרכי המלחמה אל ירך לצצכם וכל הענין^[כ] (דגריס:כ) **גמ'** וישב בה עד מות הכהן הגדול. הא חד כי צעיר מקלטו ישז עד מות הכהן הגדול הא תרי ואחרי מות הכהן הגדול ישזב הרומל הא תלתא: שיהיה להן לבקש רחמים על דורן. הלכך לאו קללת חנם היא: הכא אמרי. צצכל אומרין משל

תפילין

מות הכהן הגדול וכתיב^[כ] ואחרי מות הכהן הגדול ור' יהודה כתיב קרא אחרנא^[כ] לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן (וגו') ואידך מדלא כתיב הגדול חד מהנך הוא: לפיכך אימותיהן של כהנים וכו': טעמא דלא מצלו הא מצלו מייתי והכתיב^כ בצפור לגוד כדרור לעוף כן קללת חנם לא תבא (א"ל^[כ]) ההוא סבא מפירקיה דרבא שמיע לי שהיה להן לבקש רחמים על דורן ולא בקשו ואיכא דמתני^[כ] כדי שיתפללו על בניהם שלא ימותו טעמא דמצלו הא לא מצלו מייתי מאי הוה ליה למעבד הכא^כ אמרינן טוביה חטא וזיגוד מנגיד התם אמרי שכם נסיב ומבגאיי^[כ] גזיר^[כ] אמר (ליה) ההוא סבא מפירקיה דרבא שמיע לי שהיה להן לבקש רחמים על דורן ולא בקשו כי הא דההוא גברא דאכליה אריא ברחוק תלתא פרסי מיניה דר' יהושע בן לוי ולא אישתעי אליהו תלתא יומי^כ אמר רב יהודה אמר רב קללת חכם אפי' בחנם היא באה מגלן מאחיתופל^[כ] שבשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא בעא למישטפא לעלמא אמר מהו^[כ] לכתוב שם אחספא ומישדא בתהומא דליקו אדוכתיה ליכא דאמר ליה מידי אמר כל היודע דבר זה ואינו אומרו יחנק בגרונו נשא אחיתופל ק"ו בעצמו אמר^[כ] ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה התורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים לכל העולם כולו לא כל שכן א"ל שרי כתב שם אחספא שדי אתהומא נחת וקם אדוכתיה ואפי' כתיב^[כ] ואחיתופל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבש את החמור ויקם וילך אל ביתו (ו)אל עירו ויצו אל ביתו ויחנק וגו' א"ר אבהו קללת חכם אפילו על תנאי היא באה מגלן מעלי דקאמר ליה [עלי] לשמואל^[כ] כה יעשה לך אלהים וכה יוסיף אם תכחד ממני דבר ואף על גב דכתיב^[כ] ויגר לו שמואל את כל הדברים ולא כחד ממנו [ואפ"ה] כתיב^[כ] ולא הלכו בניו בדרכיו וגו' אמר

מושח (מלחמה) בשמן המשחה ואחד מרובה בגדים כו' וישב בה עד מות הכהן הגדול לפיכך אימותיהן של כהנים גדולים היו מספקין^[כ] בגדים לרצחנים כו'. ואקשינן למימרא דאי מצלו צלותיה מתקבלא והכתיב כן קללת חנם לא תבא. ופרקינן היה להם לבקש רחמים על דדם שלא יארע כזה בימיהם. כההוא דאכליה אריה בדחוק ג' פרסי מאתריה דדבי יהושע בן לוי ולא אישתעי אליהו בהדיה ג' יומי: פי' טוביה חטא וזיגוד מנגידי. העיד זיגוד על טוביה שחטא ומפני שהיה עד אחד נתחייב מלקות ונעשה כמו משל בפי הכל אחד חטא וזה לוקה. והוא כמו שכם שביקש לישא דינה והעיד כולה נימולים. פי' מבגאי לשון באגי. כן זה הדבר. כלומר זה הרג וכהן הגדול מתחייב. ופדיק שהיה לו לבקש רחמים על דודו ולא ביקש: ירושלמי דבי יוסי בן חלפתא אומר עתים עתים הם לתפלה. שנא' ואני תפילי לך ה' עת רצון. שאלו לחכמה מהו עונשו של חוטא. אמרה להם חטאים תדרף רעה. והנבואה אמרה הנפש החוטאת היא תמות. והתודה אמרה יביא קרבן ויתכפר לו שנאמר ונדעה לו. והקב"ה אמר יעשה תשובה שנאמר טוב וישר ה' על כן יודה חטאים בדרך כלומר יודה להן דרך תשובה. אמר רב קללת חכם אפילו בחנם מתקיימת. מנא לן מאחיתופל שקללו דוד ואמר כל היודע אם מוחד לכתוב שם אחספא ולמשדאייא בתהומא לאוקומיה ולא יאמר יחנק בגרונו. ואע"ג דבתר הכי אמר ליה אחיתופל שדי. נתקיימה בו הקללה שנאמר ויצו אל ביתו ויחנק. א"ר אבהו קללת חכם אפילו על תנאי באה מנא לן מעלי דאמר ליה לשמואל כה יעשה לך אלהים. יבעטו גם בניך. ואע"ג דכתיב ויגר לו שמואל את כל הדברים ולא כחד ממנו. הא כתיב ולא הלכו בניו בדרכיו: אמר

פרק שני

מכות יא.

משל זה על אדם שלוקה צצצל קרחון של אחרים: טוביה חטא וזיגוד מנגיד. משום ההיא דאמר' צערצי פסחים טוביה חטא וזיגוד אסהיד ציה ציחידי שלא היה עד שני צדצר וגגדי' רצ פפא לזיגוד א"ל טוביה חטא וזיגוד מנגיד ומאו היתה למשל: התם אמרי'. צא"י אומרין

משל זה: שכם נסיב מבגאי גזר. שכס צן חמור לקח את דינה צת יעקצ וההנאה שלו ושאר צני העיר שלא נהנו מלו עצמן ונטטערו. מצגאי שס איש מצני העיר: שכרה דוד שיתין. יסודות של צית המקדש וצגמרת ירושלמי (סנהדרין פ"ו)^[כ] מלינו תימוליום של צית המקדש והוא יסוד צלשון יוני: קפא תהומא. לפי התהום צגמרת ירושלמי (שס) שמלא שם חרס שהצניה קולו ואמר לו אל תטלני מכאן שאני כצז על התהום מיום מתן תורה שרעדה כל הארץ ולא שמע דוד לדבריו ונטלו: מי שרי למכתב שם. פן ימתקוהו המים ועוצר משום ואצדתם את שמם (דגריס יצ) ולא תעשון כן וגו' (שס)^[כ]: נשא אחיתופל בו. יש תימה צדצר שהרי לא קנה דוד את הגורן מארונה היצוסי עד מעשה דהסתה שהיתה לאחר מיתת אחיתופל ג' שנים^[כ] ולפי דברים הללו צריכין אנו לומר שאע"פ שלא קנה הגורן יודע היה מנעוריו מיום [שנמשת] וישצול^[כ] הוא ושמואל צגית הרמה^[כ] וצדקו צספר יהושע ומנאו מקוס לצית המקדש כדכתיצ^[כ] עד אמלא מקוס וגו' וכדדרשינן ליה צוצמים צאזיוו מקומן (דף נד:) וחפר היסודות צרשותו: ימחה על המים. דכתיצ צסוטה (צמדבר ה) ומחה אל מי המרים והרצה הזכרות צפרשה ואפי' כתיצ ומחה כו'. וקללה זו צחנם היתה שלא היה מקללו אלא אם אינו אומר: אפי' על תנאי. ולא נתקיים התנאי אעפ"כ היא צאה דהא קללה על תנאי היתה אם תכחד ממני ולא נתקיים שלא כיחד ואעפ"כ נתקיימה הקללה דכתיצ ולא הלכו צניו צדרכיו וגו' וזו קללה קללו עלי כה יעשה לך כמו שנעשה לי שאין צני מהונגין: ומתמאי

האחרנא^[כ] לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן (וגו') ואידך מדלא כתיב הגדול חד מהנך הוא: לפיכך אימותיהן של כהנים וכו': טעמא דלא מצלו הא מצלו מייתי והכתיב^כ בצפור לגוד כדרור לעוף כן קללת חנם לא תבא (א"ל^[כ]) ההוא סבא מפירקיה דרבא שמיע לי שהיה להן לבקש רחמים על דורן ולא בקשו ואיכא דמתני^[כ] כדי שיתפללו על בניהם שלא ימותו טעמא דמצלו הא לא מצלו מייתי מאי הוה ליה למעבד הכא^כ אמרינן טוביה חטא וזיגוד מנגיד התם אמרי שכם נסיב ומבגאיי^[כ] גזיר^[כ] אמר (ליה) ההוא סבא מפירקיה דרבא שמיע לי שהיה להן לבקש רחמים על דורן ולא בקשו כי הא דההוא גברא דאכליה אריא ברחוק תלתא פרסי מיניה דר' יהושע בן לוי ולא אישתעי אליהו תלתא יומי^כ אמר רב יהודה אמר רב קללת חכם אפי' בחנם היא באה מגלן מאחיתופל^[כ] שבשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא בעא למישטפא לעלמא אמר מהו^[כ] לכתוב שם אחספא ומישדא בתהומא דליקו אדוכתיה ליכא דאמר ליה מידי אמר כל היודע דבר זה ואינו אומרו יחנק בגרונו נשא אחיתופל ק"ו בעצמו אמר^[כ] ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה התורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים לכל העולם כולו לא כל שכן א"ל שרי כתב שם אחספא שדי אתהומא נחת וקם אדוכתיה ואפי' כתיב^[כ] ואחיתופל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבש את החמור ויקם וילך אל ביתו (ו)אל עירו ויצו אל ביתו ויחנק וגו' א"ר אבהו קללת חכם אפילו על תנאי היא באה מגלן מעלי דקאמר ליה [עלי] לשמואל^[כ] כה יעשה לך אלהים וכה יוסיף אם תכחד ממני דבר ואף על גב דכתיב^[כ] ויגר לו שמואל את כל הדברים ולא כחד ממנו [ואפ"ה] כתיב^[כ] ולא הלכו בניו בדרכיו וגו' אמר

מושח (מלחמה) בשמן המשחה ואחד מרובה בגדים כו' וישב בה עד מות הכהן הגדול לפיכך אימותיהן של כהנים גדולים היו מספקין^[כ] בגדים לרצחנים כו'. ואקשינן למימרא דאי מצלו צלותיה מתקבלא והכתיב כן קללת חנם לא תבא. ופרקינן היה להם לבקש רחמים על דדם שלא יארע כזה בימיהם. כההוא דאכליה אריה בדחוק ג' פרסי מאתריה דדבי יהושע בן לוי ולא אישתעי אליהו בהדיה ג' יומי: פי' טוביה חטא וזיגוד מנגידי. העיד זיגוד על טוביה שחטא ומפני שהיה עד אחד נתחייב מלקות ונעשה כמו משל בפי הכל אחד חטא וזה לוקה. והוא כמו שכם שביקש לישא דינה והעיד כולה נימולים. פי' מבגאי לשון באגי. כן זה הדבר. כלומר זה הרג וכהן הגדול מתחייב. ופדיק שהיה לו לבקש רחמים על דודו ולא ביקש: ירושלמי דבי יוסי בן חלפתא אומר עתים עתים הם לתפלה. שנא' ואני תפילי לך ה' עת רצון. שאלו לחכמה מהו עונשו של חוטא. אמרה להם חטאים תדרף רעה. והנבואה אמרה הנפש החוטאת היא תמות. והתודה אמרה יביא קרבן ויתכפר לו שנאמר ונדעה לו. והקב"ה אמר יעשה תשובה שנאמר טוב וישר ה' על כן יודה חטאים בדרך כלומר יודה להן דרך תשובה. אמר רב קללת חכם אפילו בחנם מתקיימת. מנא לן מאחיתופל שקללו דוד ואמר כל היודע אם מוחד לכתוב שם אחספא ולמשדאייא בתהומא לאוקומיה ולא יאמר יחנק בגרונו. ואע"ג דבתר הכי אמר ליה אחיתופל שדי. נתקיימה בו הקללה שנאמר ויצו אל ביתו ויחנק. א"ר אבהו קללת חכם אפילו על תנאי באה מנא לן מעלי דאמר ליה לשמואל כה יעשה לך אלהים. יבעטו גם בניך. ואע"ג דכתיב ויגר לו שמואל את כל הדברים ולא כחד ממנו. הא כתיב ולא הלכו בניו בדרכיו: אמר

חשק שלמה על ר"ח (ב) אולי צ"ל מוזן ונגדים:

עין משפט

גר מצוה

גג אמרי פ"ט מהל' ס"ח הלכה יג סמג עשין כה טוש"ע י"ד סי' רעח סעיף ה:

גד ב מיי פ"ג מהל' תפילין הלכה ט סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' לב סעיף מטו:

גה ג מיי פ"ז מהל' רומח הלכה ט סמג עשין עו:

תפילין

גליון הש"ס

גמ' ר"י ור' נחמיה חד אמר. ע"י צ"צ טו ע"א: שם ספר שתפרו בפשתן. עיין מגילה דף ח ע"צ ודף יט ע"א:

תפילין

הגהות וציונים

א) ס"א צספרי (גליון) וכ"ה בדרטב"א: [ב] [ידושלי ל"ג] (גליון) [מחזירין את הרוצח" וכן בדפוי' לתא והוסיפו מהדש"ל דפרי"ד ומהרש"א: ג] [צ"ל אמר ההוא] (גליון): [ז] ס"י דאמרי (גליון): [ה] [מלשון בגא כלומר עובדי אדמה. ערוך] (גליון): [ו] [גדי' הערוך קבוצ] (גליון): [ז] ג"א מי איכא דידע אי שרי כו' (גליון): [ח] נדצ"ל בתפילין גופייהו ולא (באה"מ): [ט] כתי' שגזז: [י] כתי' וכשנתקן: [כ] בכתי' נוסף וספדיך ליה לא תעשון: [ל] כתי' מיום שנתישבו: [מ] בכתי' וע"י בניזות ברמה וכ"ה בקרא (הכתיב "בניזית" והקדי "בניזית":)

תפילין

רבינו חננאל

בלשון עז שנאמר וידבר ה' אל יהושע לאמר דבר אל בני ישראל לאמר תגו לקבם את ערי המקלט וכו'. ומנא לן דכל דבור לשון קשה הוא שנאמר דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות וגו'. איני והתניא אז נדברו ואין נדברו אלא לשון נחת שנאמר ידבר עמים תחתינו. ושינינן דבר לחוד ידבר לחוד. כלומר דבר קשה ידבר ניהותא: מאי בספר תורת אלהים. הכי קאמר ויכתוב יהושע את הדברים האלה בספר הכתובים בספר תורת אלהים: ספר שתפרו בפשתן דבי יהודה וד' מאיד חד אמר פסול שנאמר למען תהיה תודת ה' בפוך ואיתקש כל התודה לתפילין מה אף תפילין הלכה למשה מסיני לתפרן בגידין אף כל התודה כולה בגידין. וחד אמר כשר כי איתקשא תודה לתפילין להיכתב במותר בפוך להלכותיו לא איתקש. אמר רב חזינא להו לתפילין דבי חביבי דתפדי בכיתנא ולית הלכתא כוותיה: אחד

מושח (מלחמה) בשמן המשחה ואחד מרובה בגדים כו' וישב בה עד מות הכהן הגדול לפיכך אימותיהן של כהנים גדולים היו מספקין^[כ] בגדים לרצחנים כו'. ואקשינן למימרא דאי מצלו צלותיה מתקבלא והכתיב כן קללת חנם לא תבא. ופרקינן היה להם לבקש רחמים על דדם שלא יארע כזה בימיהם. כההוא דאכליה אריה בדחוק ג' פרסי מאתריה דדבי יהושע בן לוי ולא אישתעי אליהו בהדיה ג' יומי: פי' טוביה חטא וזיגוד מנגידי. העיד זיגוד על טוביה שחטא ומפני שהיה עד אחד נתחייב מלקות ונעשה כמו משל בפי הכל אחד חטא וזה לוקה. והוא כמו שכם שביקש לישא דינה והעיד כולה נימולים. פי' מבגאי לשון באגי. כן זה הדבר. כלומר זה הרג וכהן הגדול מתחייב. ופדיק שהיה לו לבקש רחמים על דודו ולא ביקש: ירושלמי דבי יוסי בן חלפתא אומר עתים עתים הם לתפלה. שנא' ואני תפילי לך ה' עת רצון. שאלו לחכמה מהו עונשו של חוטא. אמרה להם חטאים תדרף רעה. והנבואה אמרה הנפש החוטאת היא תמות. והתודה אמרה יביא קרבן ויתכפר לו שנאמר ונדעה לו. והקב"ה אמר יעשה תשובה שנאמר טוב וישר ה' על כן יודה חטאים בדרך כלומר יודה להן דרך תשובה. אמר רב קללת חכם אפילו בחנם מתקיימת. מנא לן מאחיתופל שקללו דוד ואמר כל היודע אם מוחד לכתוב שם אחספא ולמשדאייא בתהומא לאוקומיה ולא יאמר יחנק בגרונו. ואע"ג דבתר הכי אמר ליה אחיתופל שדי. נתקיימה בו הקללה שנאמר ויצו אל ביתו ויחנק. א"ר אבהו קללת חכם אפילו על תנאי באה מנא לן מעלי דאמר ליה לשמואל כה יעשה לך אלהים. יבעטו גם בניך. ואע"ג דכתיב ויגר לו שמואל את כל הדברים ולא כחד ממנו. הא כתיב ולא הלכו בניו בדרכיו: אמר

^[1] חשק שלמה על ר"ח (ב) אולי צ"ל מוזן ונגדים: